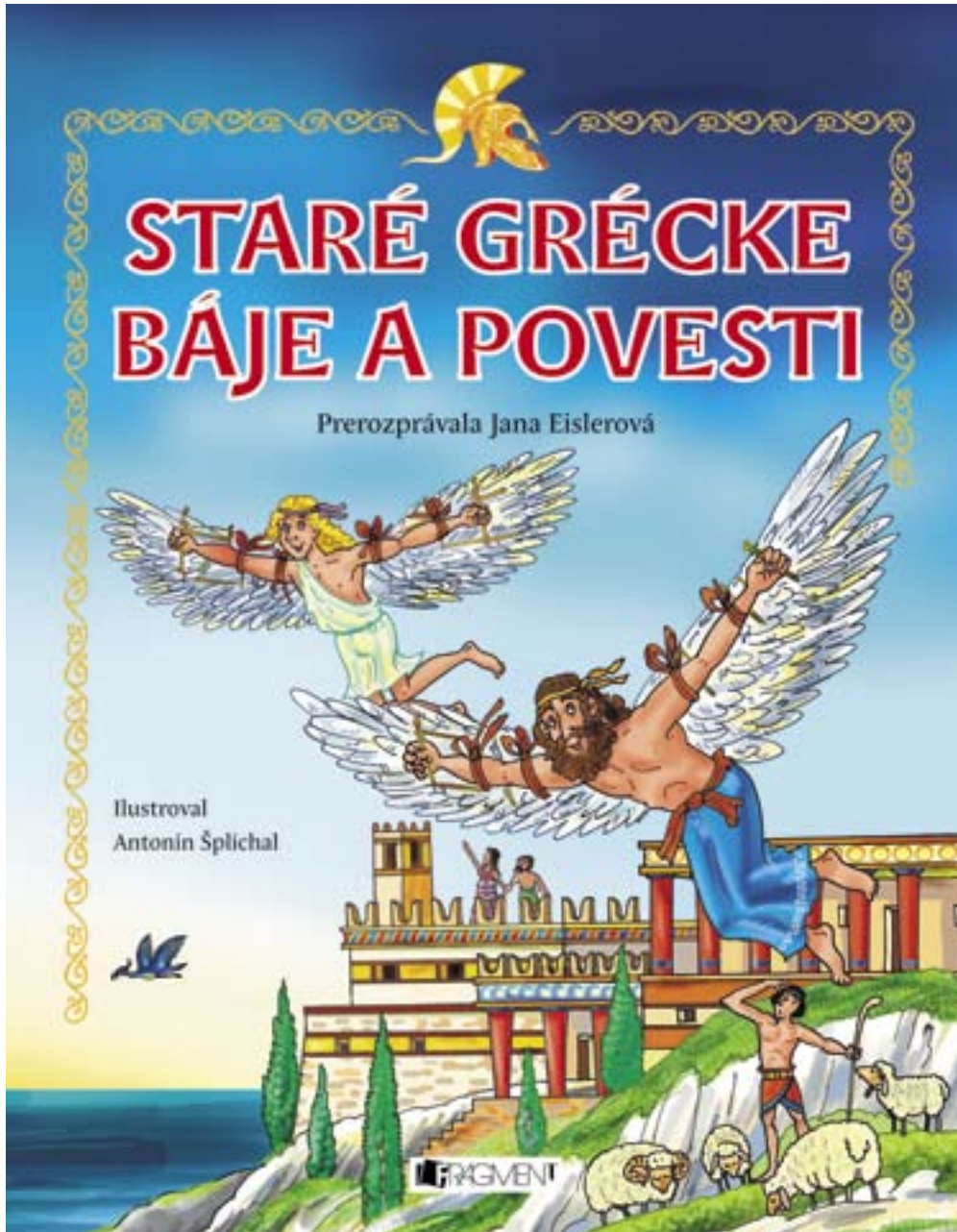

STARÉ GRÉCKE BÁJE A POVESTI

Prerozprávala Jana Eislerová

Ilustroval
Antonín Šplichal

Staré grécke báje a povesti

Aj v tlačenej verzii.

Objednať si môžete na stránke
www.fragment.sk

Ďalšie e-knihy v edícii:

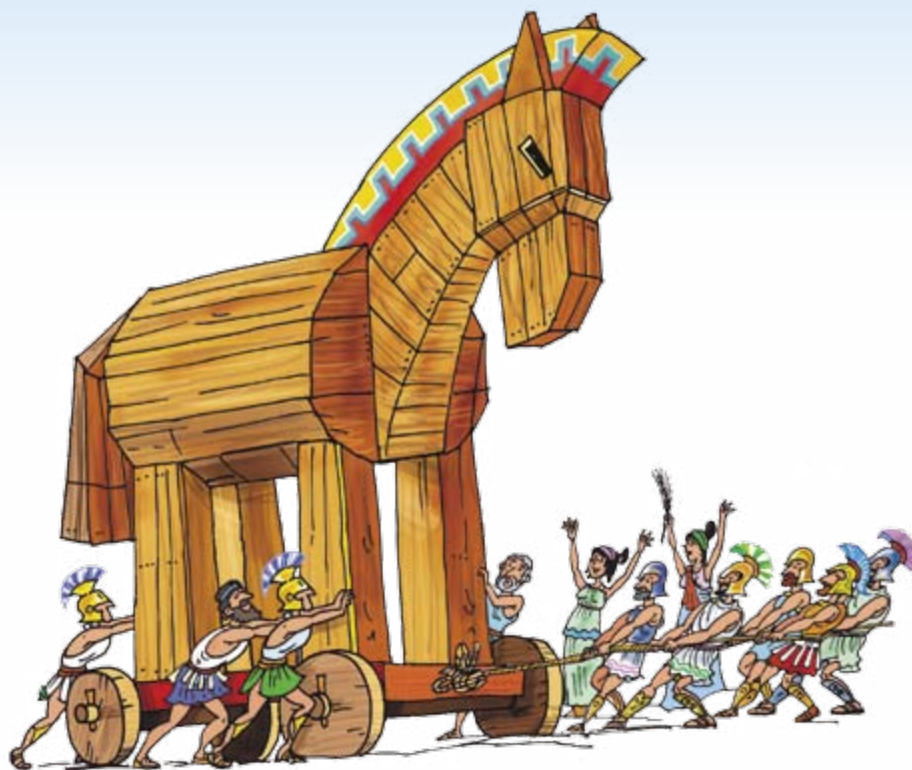
Jana Eislerová
Staré grécke báje a povesti – e-kniha
Copyright © Fragment 2011

Všetky práva sú vyhradené.
Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie rozširovať
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

STARÉ GRÉCKE BÁJE A POVESTI

Prerozprávala Jana Eislerová

Ilustroval Antonín Šplíchal

Obsah

Čo si rozprávali starí Gréci.	5
Prométheus.	7
Perseus a Medúzina hlava.	9
Perseus a Andromeda	11
Bellerofontés a Pegas	13
Hrdina Herakles.	15
Strašná Hydra a božská laň	17
Augiášove chlievy a skrotenie Kerbera.	19
Zlaté jablká Hesperidiiek.	21
Pomstychtivý kentaur	23
Daidalos a Ikaros	25
Théseus a Minotauros	27
Frixos a Hellé	29
Plavba za zlatým rúnom	31
Iasonova skúška	33
Orfeus a Eurydika	35
Paris a tri bohyne	37
Vyhlásenie vojny Trójanom.	39
Achilles a Hektor	41
Trójsky kôň.	43
Odysseus na ostrove Kyklopov.	45
Odysseove dobrodružstvá na mori.	47
Odysseov návrat domov	49
Arión	51
Kráľ Midas	53
Faethon, syn boha Hélia.	55

Čo si rozprávali starí Gréci

Odpradávná žili na juhu Európy, na Balkánskom polostrove a okolitých ostrovoch múdri, statoční a pracovití Gréci. Vybuodovali krásne mestá, stavali hradby, vodojemy, boli zruční remeselníci a usilovní roľníci. Dodnes obdivujeme majstrovské diela ich umelcov. Vedeli stavať lode a na plavbách po mori sa riadili podľa hviezd. Každé mesto bolo samostatným štátom, každé malo svojho kráľa a často aj svoje vojsko.

Gréci si radi rozprávali o zápasoch statočných hrdinov so strašnými netvorami, o súbojoch s nepriateľmi, o ďalekých a nebezpečných cestách. Aj hrdinovia boli však iba ľudia. Občas svojimi činmi rozhnevali niektorého z bohov, ktorých všetci Gréci uctievali a prinášali im obeť. Najväzenejší z bohov sídlili podľa bájí na posvätnéj hore Olymp. Každý z nich riadil niektorú oblasť prírody alebo ľudského života. Ich najvyšším vládcom bol boh hromu a bleskov Zeus (v ďalších pádoch jeho meno znie: Dia, Diovi, Diom). Bol spravodlivým vládcom, ochraňoval poctivosť a česťnosť. Mal dve nádoby, z ktorých prideloval ľuďom podľa zásluh dobro alebo zlo. Jeho manželka, bohyňa Héra, bola ochrankyňa manželstva a rodiny. Zeus si ju vážil a často sa s ňou radil. Niekedy sa pohádali a potom sa zem otriasala hromami a bleskami. Diov brat Poseidón sa stal vládcom morí a ďalší brat Hádes vládcom ríše mŕtvych – podsvetia.

Gréckych bohov bolo veľa. Na Olympe však žili len tí najväzenejší. Aténa, bohyňa múdrosti, remesiel a víťaznej vojny, často pomáhala a radila gréckym hrdinom. Kam vstúpil boh svetla a krásy Apollón, tam prinášal radosť. Hral na zlatej lýre, bol výborným lukostrelcom a jeho veštiareň v Delfách pomáhala ľuďom odhaliť osud. Krásna Artemida bola bohyňou prírody a lovu. Afroditá, bohyňa krásy a lásky, mala moc zasahovať do ľudských osudov; ten, koho jej syn Eros zasiahol svojím šípm, zalúbil sa a láske potom obetoval všetko. Boh vojny Arés prechádzal na voze všetky bojiská sveta a mal rád krvavé a nelútostné vojny. Boh Slnka Hélios denne prechádzal po oblohe na svojom ohnivom voze, Dionýzos, boh vína a veselej zábavy, sa rád zdržiaval medzi ľuďmi.

Zalistujte si v našej knižke a prečítajte si povesti o hrdinských činoch, ďalekých cestách, bojoch, šťastných aj smutných udalostiach a o večnom boji dobra a zla, ako nám ich zanechali starí Gréci.

Prométheus

Titani boli potomkovia boha nebies Urana a bohyně Gaie. Najslávnejší z nich bol Prométheus. Vtedy ešte neboli na svete ľudia a Prométheovi bolo smutno. Raz oslovil vládcu bohov Dia: „Na Zemi chý-

bajú rozumné tvory, ktoré by ju zúrodnili a skrášlili. Chcel by som stvoriť také bytosti, ktoré by sa podobali bohom.“ Zeus sa zamyslel: „Súhlasím,“ povedal, „ale nesmú byť nesmrteľné ako my, musia si nás ctíť a prinášať nám obete.“

Prométheus potom z jemnej hliny a vody vytvoril ľudí. Bohovia im síce dali rozum, ale ľudia boli ako malé deti a nič nevedeli. Prométheus ich učil pracovať – obrábať pole, stavať obydlia, loviť zver a vykonávať remeslá. Naučil ich čítať, písať, počítat a liečiť chorých. Mal ľudí rád a vždy stál na ich strane.

Raz Zeus povolal k sebe Prométhea a povedal mu: „Prečo neučíš ľudí prinášať bohom obete? Slúbil si, že nás budú uctievať ako svojich vládcov.“ Prométheus zabil býka. Na jednu kopy dal mäso a zakryl ho kožou. Navrch rozložil vnútornosti, aby kopa vyzerala odpudzujúco. Na druhú kopy položil kosti a zakryl ich tukom. Potom zavola Dia: „Vyber si, čo majú ľudia bohom obetovať.“ Zeus tušil, že ho Prométheus chce oklamať. Náročky si zvolil kopy kostí a tuku, ktorá naoko vyzerala lepšie, a povedal si: „Ľuďom ostalo mäso, ale nebudú si ho variť ani opekať.“ Rozpútal búrku a lejak zahasil ľuďom všetky ohne.

Prométheus hneď pribehol ľuďom

na pomoc. Tajne sa vydal na Olymp, vkradol sa nepozorovane k božskému kozubu a do dutej palice zobral niekoľko žeravých uhlíkov. Tak vrátil ľuďom oheň.

Keď vietor zavial dym ohňa a vôňu pečeného mäsa až na Olymp, rozhneval sa Zeus a vymyslel pre Prométhea strašný trest. Boh Héfaiostos ho na Diov príkaz prikul železnými putami k strmej skale v neprístupnom pohorí Kaukaz. Prométhea spaľovalo horúce slnko aj kruté mrazy, víchor a lejaky. Každé ráno prilietal obrovský orol a trhal mu z tela pečeň. Tá mu cez noc opäť dorástla a ráno mal orol novú potravu. Zeus sa nazdával, že Prométheus bude prosiť o milosť, no nedočkal sa. Hrdý Titan čakal pomoc od ľudí, ktorých vždy ochraňoval a učil, ale čakal márne.

Kým sa Prométheus dočkal vyslobodenia, prehnalo sa nad vrcholkami hôr mnoho búrok. Raz náhoda priviedla na Kaukaz najväčšieho gréckeho hrdinu Herakla. Zbadal prikutého Prométhea, keď k nemu prilietal orol. Herakles zabil hrozného dravca presne miereným šípom a potom rozlomil Prométheove putá.

Zeus rozhodol, že Prométhea nechá na slobode, no aby sa naplnil jeho osud a navždy zostal prikutý, musel nosiť železný prsteň, do ktorého bol vložený kameň z kaukazskej skaly.

Perseus a Medúzina hlava

Kráľovi Akrisiovi podľa veštby hrozilo, že ho zabije jeho vlastný vnuk. Preto svoju dcéru Danaé väznil v podzemí, aby sa nestretla s nijakým mužom. O krásnej dievčine sa dozvedel sám Zeus, premenil sa na zlatý dážď a Danaé navštívil. Po čase mu porodila syna Persea. Akrisios sa však z vnuka veľmi neradoval, bál sa zlej veštby. Zo strachu dal zhotoviť veľkú truhlu, v ktorej uväznil dcéru aj s dieťaťom, a prikázal truhlu hodiť do mora. Truhla priplávala k ostrovu, kde vládol kráľ Polydektés. Keď zbadal krásnu dievčinu, hneď sa do nej zalúbil, no Danaé ho za manžela nechcela. Len čo Perseus dospel, chcel sa ho kráľ zbaviť. Myslel, že tak skôr získa Danaé za ženu. „Neverím, že si Diov syn,“ povedal raz Perseovi. „Ako to mám dokázať?“ spýtal sa mladík. „Musíš vykonať čin, ktorý by obyčajný smrteľník nedokázal.“ Perseus sa zasmial: „Môžem napríklad priniesť Medúzinu hlavu,“ zažartoval. „To je výborný nápad,“ potešil sa kráľ. „To Diov syn zvládne ako nič.“ Hrdý Perseus už nemohol odmietnuť.

Medúza bola jednou z troch sestier Gorgón. Všetky mali ohyzdné tváre, zvieracie uši a namiesto vlasov sa im okolo hlavy ovíjali kľbká hadov.

Najhoršia z nich bola Medúza. Kto pozrel do jej tváre, hrôzou skamenel. Iba

bohovia vedeli, kde Gorgóny žijú, a len oni mohli Perseovi pomôcť. Boh Hermés mu daroval zahnutý čarovný meč, bohyňa Aténa priniesla štít lesklý ako zrkadlo.

Perseus sa odhodlane vydal na cestu. Prešiel

mnoho ďalekých krajín, až ho Aténa zaviedla do pustatiny, kde žili tri stareny Graie, sestry Gorgón. Mali dovedna jeden zub a jedno oko, ktoré si požičiavali. Ak si jedna z nich oko nasadila, ďalšie dve boli slepé. Perseus čakal, až si budú oko odovzdávať, a podarilo sa mu vziať im ho. „Cudzinec, vráť nám naše oko,“ nariekali stareny. „Vrátim, keď mi prezradíte cestu ku Gorgónam,“ žiadal Perseus. Keď sa dozvedel, čo potreboval, pokračoval v ceste. Prešiel krásnym hájom, kde bývali priateľské víly – nymfy. „Máme ti odovzdať dary od bohov,“ povedala jedna z nich. „Tu je čarovná prilba, ktorá ťa urobí neviditeľným. Ak si obuješ tieto okrídlené sandále, môžeš lietať ako vták. A nakoniec kapsa, do ktorej vložíš Medúzinu hlavu. Pamätaj, nesmieš jej pozrieť do tváre!“ Perseus poďakoval láskavým nymfám a na okrídlených sandáloch vzlietol k nebu. Na brehu mora uvidel tri spiace Gorgóny. „Ktorá z nich je Medúza?“ rozmýšľal. Odrazu sa objavil boh Hermés a ukázal mu tú pravú. Iba Medúzu mohol Perseus zabiť, jej sestry boli nesmrteľné. Perseus sa zniesol k zemi. Hady na Medúzinej hlave sa prebudili a hrozivo syčali. Perseus pozrel do štítu ako do zrkadla a sekol zahnutým mečom za seba. Jedinou ranou uťal Medúze hlavu. Opatrne, aby na ňu nepozrel, ju vložil do kapsy. Dve nesmrteľné Gorgóny sa prebudili a chystali sa Persea prenasledovať. No čarovná prilba ho urobila neviditeľným a Gorgóny museli odletieť bez Medúzy.

Perseus a Andromeda

Keď Perseus zabil Gorgónu Medúzu, z jej tela vyletel biely okrídlený kôň Pegas. Perseus už na nič nečakal a neviditeľný bežal v čarovnej prilbe a v okrídlených sandáloch pred zúriacimi Gorgónami. Zastavil sa až v Afrike, kde Titan Atlas podopieral nebeskú klenbu. „Kto si, cudzinec?“ pýtal sa Atlas. „Som Perseus, Diov syn, a v kapse mám hlavu mŕtvej Medúzy,“ riekol hrdina. „Si klamársky úbožiak, a nie Diov syn,“ vysmieval sa mu obor. Perseus urážku nestrpel a vytiahol z kapsy Medúzinu hlavu. Pri pohľade na ňu obor skamenel a premenil sa na vysokú horu. Keď Perseus letel nad africkou púšťou, kvapky Medúzinej krvi presiakli z kapsy, a kam dopadli, plazili sa jedovaté hady.

Pri brehoch Etiópie uvidel Perseus na skale nad morom krásnu plačúcu dievčinu. Bola to Andromeda, dcéra kráľa Kéfea a jeho ženy Kassiopeie. Dievčina sa mala stať potravou morskej obludy, ktorú na Kéfeovo kráľovstvo poslal boh morí Poseidón. Rozhnevala ho kráľovná, keď sa chválila, že je krajšia ako všetky jeho dcéry Néreidy. Kráľ sa pýtal vo veštiarni, ako utíšiť Poseidónov hnev.

Odpoveď znela, že musí morskej oblude obetovať vlastnú dcéru.

Perseus sa do krásnej devy na prvý pohľad zalúbil. „Keď zničím obludu a zachránim vám dcéru, dáte mi ju potom za ženu?“ spýtal sa. Rodičia radi súhlasili. Vtom sa z mora vynorila obrovská prí-

šera. Perseus vzlietol nad more a po ťažkom boji obludu zabil.

Konala sa slávna svadba. Andromeda si statočného hrdinu oblúbila, ale netušila, že svadbu jej pokazí niekdajší nápadník Fineus. Objavil sa v paláci uprostred svadobnej hostiny s oddielom vojakov a chystal sa Persea zabiť a Andromedu odvieť. Perseus videl, že vojaci sú v presile. „Zakryte si oči,“ zvolal na svadobčanov. Potom vytiahol z kapsy hroznú Medúzinu hlavu a všetci nepriatelia na čele s Fineom skameneli. Po

svadbe sa novomanželia vydali na ostrov, kde žila Perseova matka Danaé. Perseus chcel kráľovi Polydektovi ohlásiť, že splnil úlohu. Keď kráľ Persea zbadal, zvolal: „Kým neuvidím na vlastné oči Medúzinu hlavu, neuverím, že si Diov syn.“

„Kráľ, pohľad do Medúzinej tváre znamená istú smrť,“ vystríhal ho Perseus. No Polydektés neveril a trval na svojom. Perseus poslúchol a ukázal kráľovi Medúzinu tvár. Keď kráľ skamenel, Perseova matka Danaé sa chcela vrátiť k otcovi, kráľovi Akrisiovi. Dávno mu už odpustila, že ju kedysi s malým Perseom nechal v truhle plávať v mori. Chcela sa starcovi pochváliť svojim statočným synom. Kráľ Akrisios prijal dcéru, vnuka aj Andromedu s veľkou radosťou. Na oslavu usporiadal športové hry, na ktorých sa zúčastnil aj Perseus. Disk, ktorý hodil veľkou silou, zaletel nešťastnou náhodou na tribúnu a kráľ Akrisios klesol mŕtvy k zemi. Tak sa vyplnila veštba, že zahynie rukou vlastného vnuka.